

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 27

Заснований в 1996 році

Рівне – 2003

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 27. — Рівне: РДГУ, 2003. — 144 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, психології, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, виховання, розвитку, трудової та графічної підготовки і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:**Головний редактор:**

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний університет „Рівненський економіко-гуманітарний інститут” ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – кандидат психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів);

Пальчевський Степан Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №3 від 31.10.2003 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 8.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2003

виявляються цікавими, тому що їх дійові особи можуть вести себе набагато хитріше, ніж ті неживі матеріальні об'єкти, з якими ми стикаємося у традиційних іграх. Тому й з'являються комп'ютерні розваги у такій кількості.

Нам здається, що подальший розвиток науки й техніки зробить неможливим навчання підрастаючого покоління без комп'ютерних ігор. Отже, те, чому вони будуть вчитися, залежить й від того, в які ігри буде грати комп'ютер. Таким чином, важливою задачею методистів та програмістів повинно бути створення великої кількості ігор навчального типу, ніж розважального характеру та впровадження їх у методіку викладання певних дисциплін. Перспективу нашого дослідження ми вбачаємо в розробці методики організації та проведенні навчальних ігор на практичних заняттях з фізики за допомогою комп'ютера.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Борисова Н.В. Конструирование деловых игр // Новые методы и средства обучения. – М., 1989. – № 2(6). – С.54-75.
2. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. – М., 1991. – 207 с.
3. Вергасов В.М. Активизация познавательной деятельности студентов в высшей школе. – К.: Вища школа, 1985. – 176 с.
4. Горленко В. ЭВМ и дидактические игры. // Информатика и образование. – 1989. – № 1. – С. 81-82.
5. Компьютерные игры. / (Е.М. Гуманская, М.Б. Игнатъев и др.); Под ред. М.Б. Игнатъева. – Л.: Лениздат, 1998. – 167 с.
6. Маргулис Е., Косов Ю., Мележик Ю. Компьютерные игры в обучении // Информатика и образование. – 1990. – № 2. – С. 66.
7. Персональный компьютер в играх и задачах / Автор пред. И.М. Макаров. – М.: Наука, 1988. – 192 с.
8. Распопов В.Б., Кузнецов С.Т. Комп'ютерні ігри. – К.: Т-во "Знання" УРСР, 1990. – 48 с.

Одержано редакцією 20.09.2003.

УДК: 371.013

Н.В.ФЕДОРОВА

ДІЛОВА ГРА ЯК ЗАСІБ ГУМАНІСТИЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПЕДАГОГІВ ТА СТУДЕНТІВ

Однією з головних проблем педагогіки сьогодення є гуманізація освіти та виховання. Домінантою гуманістичної програми виступає гуманістична міжособистісна взаємодія, однією з педагогічних умов організації і моделювання якої є гра. Адже у грі відбувається поступове зняття напруженості, педагог та студент переживають особливий стан емоційної відкритості, натомість взаєминам формалізму виникають взаємини свободи, співробітництва, а саме ці характеристики обумовлюють здатність педагога здійснювати міжособистісну гуманістичну взаємодію зі студентами. Педагогіка як наука про людину виявляє особливий інтерес до гри, що є специфічним феноменом. Б.Ананьєв, Л.С.Виготський, О.В.Запорожець, О.М.Леонтьєв, С.Л.Рубінштейн вивчали теорію гри, розглядаючи основним її предметом зміст взаємодії людей, стверджували, що гра створює позитивні умови для реалізації гуманістичної взаємодії і є засобом її моделювання [7].

Один з перших запропонував розглядати гру як особливу форму діяльності всіх періодів життя людини Б.Г.Ананьєв. Необхідність гри для вдосконалення особистості дорослої людини доводять дослідження Н.П.Анікеевої [1]. Автор відносить гру до інтрогенної поведінки, що детермінується внутрішніми факторами особистості, і стверджує її виховну цінність. Отже, потреба особистості у грі та здатність включатись у гру не пов'язані із віком людини, однак від мотивів та мети гри залежить її вид та зміст. Сутність гри полягає у тому, що в ній важливий не результат, а сам процес співпереживань, що пов'язані з ігровими діями [2]. Хоча ситуації, які програються, уявні, але почуття, які переживаються, реальні. Можливість співпереживання є специфічною особливістю гри і передбачає великі виховні можливості, адже педагог може програмувати ті чи інші почуття, а через переживання позитивних почуттів можна формувати позитивні міжособистісні взаємини та позитивне ставлення до спільної неігрової діяльності.

Метою нашої статті є визначення психолого-педагогічних особливостей ділової гри як засобу гуманістичної взаємодії педагогів та студентів. Відзначимо, що важливими моментами міжособистісної взаємодії та спілкування виступають емпатія та рефлексія, які є також важливими характеристиками гри і зумовлюють успішність ігрового процесу. Завдяки цим двом характеристикам гра є універсальним засобом вивчення та навчання організації взаємодії.

Серед ігор, що містять величезні виховні та навчальні можливості, особливу важливість для підготовки професіоналів, наголошує Т.І.Поніманська, має використання педагогічних ділових ігор. Саме педагогічні ділові ігри дають можливість імітувати професійну діяльність педагога, організувати умови, в яких студенти стають суб'єктами педагогічної діяльності. Такі ігри допомагають виробити професійні вміння та навички міжособистісної взаємодії, навчають педагогічному спілкуванню. "Гра – творча, вільна діяльність, що й захоплює її учасників..., систематичне проведення ігор сприяє вихованню колективних взаємин" [6,80]. Таким чином, педагогічна ділова гра – своєрідна перевірка того, як студент буде діяти, ставши самостійним спеціалістом. Правильно організований ігровий процес і є процесом педагогічної міжособистісної взаємодії.

Педагогічна ділова гра має свої специфічні особливості, без урахування яких вона не може вважатися діловою і не буде ефективною. Це передусім – моделювання педагогічної взаємодії наближеної до реальних умов, що імітують професійну діяльність; активна позиція кожного учасника гри; обов'язкова спільна колективна діяльність учасників гри; наявність складних конфліктних ситуацій, котрі створюють емоційний фон гри; поетапний розвиток гри; багатоальтернативність прийняття рішень; розробка системи стимулювання учасників гри; правила, що регулюють хід гри, визначають елементи змагання та особливу роль і місце викладача.

У діловій грі відбувається діалог на професійному рівні, зіткнення різних думок і позицій, взаємна критика гіпотез і пропозицій, їх обґрунтування, що сприяє набуттю досвіду розв'язання професійних завдань.

Ділова гра проводиться як спільна діяльність, що має характер рольової взаємодії учасників, в результаті якої створюються і вирішуються проблемні ситуації за допомогою багатостороннього спілкування. Поза міжособистісною взаємодією не може бути гри, адже спілкування, взаєморозуміння є джерелом гри, що зумовлює її емоційний фон залежно від міжособистісних взаємин у грі, культури спілкування, наявності в кожного рівних можливостей для самореалізації.

Груповий, а не індивідуалістичний характер ділової гри пояснюється тим, що взаємини у грі побудовані на основі співробітництва, моделювання спільної професійної діяльності. Цінною є робота кожного активного учасника гри, які діють як єдина команда. Дуже важливим для ефективності використання ділової гри є роль і позиція у ній викладача. Від його професіоналізму, досвіду, комунікабельності та організаційних здібностей залежить успішність результатів гри.

У процесі гри викладач має створити у групі атмосферу довір'я, впевненості студентів у власних силах і досягненні поставленої мети, тобто створити паритетну взаємодію із студентами. Передумовою цього є доброзичливість, тактовність викладача, схвалення та заохочення дій студентів. Викладач виконує роль організатора – консультанта, орієнтує учасників гри на творчість, але не примушує до якихось дій чи рішень. Важлива роль викладача і при підведенні підсумків гри, він фіксує вдаль виконання ролей чи вказує на помилки і можливі шляхи їх подолання. Психологічно важливо залучати до аналізу гри самих студентів, це істотно підвищує мотивацію, інтерес студентів до гри.

Використання ділових ігор може бути тренуванням для вибору найбільш оптимальних варіантів вирішення педагогічних проблем, а також виступати одним з активних методів навчання. В діловій грі органічно реалізуються форми ігрової свідомості. Гра – самоцінний вид життєдіяльності, тому, граючи, людина може якийсь час жити повністю ігровими подіями, а ці події можуть виступати символами інших неігрових ситуацій.

Виховне значення гри полягає в тому, що кожний учасник гри отримує об'єктивну можливість експериментувати зі своєю поведінкою, досліджувати альтернативні варіанти рішень, тобто гра не лише руйнує суб'єктивні бар'єри (страх перед відповідальністю за здійснену помилку), але й сприяє виявленню творчих здібностей та ініціативності учасників гри. Ділова гра допомагає розкриттю особистісного потенціалу студента: кожний учасник може продіагностувати власні можливості, окремо і в спільній діяльності з іншими учасниками. Саме ігрова модель світу забезпечує багатозначність зв'язків. Принцип гри – “все може бути всім” – підготовка до поліфонічного мислення студентів.

Отже, ділова педагогічна гра має такі соціально-психологічні специфічні риси [3;4]:

1. Груповий характер (передбачає інтенсивну взаємодію учасників).
2. Діяльнісний характер (спеціально організована діяльність).
3. Ігровий характер (відповідає психологічній теорії гри взагалі).

Виділяють декілька ознак ігрової діяльності загалом, які реалізуються у соціально-психологічних процесах педагогічної ділової гри [4; 5; 8].

1. Умовність гри; учасники повністю усвідомлюють, що вони діють у рамках умовної реальності, яка має свої закони на відміну від повсякденного життя.

Символічний характер ігрової діяльності та її продукту, завдяки чому в учасників немає страху завдати збитків собі або своїм партнерам, а результатом є альтернативні варіанти рішень.

Невизначеність, яка полягає у тому, що гра не має однозначно передбачуваного розвитку і результату. Тому учасники гри не мають можливості використовувати готові алгоритми для прийняття рішень і змушені виявляти кмітливість та ініціативу.

Відокремленість гри у просторі та часі. Простір та час “стискаються”, виявляючи найбільш значущі моменти процесу, що імітується. Це робить ігрову діяльність динамічною і насиченою подіями. Розкривається взаємозв'язок і взаємозумовленість усіх агентів педагогічного процесу, який імітується.

Ми використовуємо ділову гру як діалог, але не лише словесний, а й діалог дій, репертуар, який запозичений передусім з професійного середовища, яке відображає гра. Діалогізм ділової гри – суттєвий компонент її педагогічного потенціалу, завдяки якому її учасники стають не пасивними об'єктами педагогічної активності, а повноправними з викладачем учасниками діалогу. Відтак, група загалом і кожний її член стають активними суб'єктами педагогічного процесу.

Ділова гра, на відміну від традиційних методів навчання, містить у своїй конструкції засоби особистісного залучення її учасників в педагогічний процес, впливу на їхню мотиваційну сферу. Наше дослідження засвідчує, що ділова гра дозволяє залучити до навчального процесу такі мотиви поведінки

людини, які зазвичай залишаються незадіяними в процесі навчання, а іноді навіть гальмують цей процес. Мова йде про мотиви поведінки людини, які виявляються у ситуаціях групової взаємодії: прагнення до лідерства, прагнення уникнути аутсайдерської позиції, прагнення не підвести партнерів і т.п. Якщо ці мотиви не набули для студента настільки гіпертрофованого значення, що повністю поглинули змістовний бік діяльності, вони стають каталізатором особистісного залучення до гри.

Як правило, модель процедури ділової гри, що ілюструє її зміст, передбачає відображення особливостей майбутньої професії. Загалом вона містить 3 основних ланки: 1) підготовка гри; 2) власне гру; 3) аналіз гри та її результатів.

Початковий етап конструювання ділової гри – це вибір об'єкта імітації, яким можуть бути окремі фрагменти педагогічного процесу чи педагогічної діяльності.

Наступний етап – розробка ігрової моделі, яка включає визначення цілей гри, уточнення ролей гравців, правила гри, оцінювання гри, сценарій гри.

Суттєвим моментом ділової гри є її аналіз (рефлексія). Він дозволяє учасникам гри усвідомити, що відбувається, як вони поведуться, як грають їхні партнери, виявити цікаві факти, подробиці попередньої гри – незаплановані результати, події і т.д. В ході аналізу здійснюється професійна та ігрова інтерпретація отриманих результатів, оцінка результатів гри.

Отже, з означених психолого-педагогічних особливостей ділової гри можемо зробити висновок щодо доцільності використання її в педагогічному процесі педагогічного вузу для організації гуманістичної міжособистісної взаємодії викладачів та студентів на основі моделювання професійних ситуацій у ділових іграх.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аникеева Н.П. Воспитание игрой: Книга для учителя. М.: Просвещение, 1987. – 144 с.
2. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Психология взаимоотношений; Люди, которые играют в игры. Психология человеческой судьбы: Пер. с англ. / Общ. ред. М.С.Мацковского. – СПб.: Лениздат, 1992. – 400 с.
3. Волкова Л. Психолого-педагогічні особливості ділової гри // Педагогічні та історичні науки: Наукові записки НПУ ім. М.Драгоманова. Випуск 36. – Ч.ІІІ. – Київ, 2000. – С.35-39.
4. Игра в педагогическом процессе: Межвузовский сборник научных трудов. – Новосибирск, 1989. – 114с.
5. Поліщук В.А. Використання навчальних ігор у процесі підготовки соціальних педагогів // Педагогіка та психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки. Зб. наук. праць. Ін-т педагогіки і психології професійної освіти. АПНУ; Запорізький обласний ін-т післядипломної освіти. Вип. 18. – К. – Запоріжжя, 2001. – С. 137-141.
6. Пониманская Т.И. Деловые игры // Дошкольное воспитание. – 1989. – № 11. – С. 79-81.
7. Психология и педагогика игры дошкольника / Под. ред. А.В.Запорожца, А.П.Усовой. – М.: Просвещение, 1966. – 349 с.
8. Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри: Навч. посібник. – К. : Вища школа, 1993. – 120с.

Одержано редакцією 16.06.2003.

УДК: 78.071.5(07)

М.С.Филипчук

Історико-соціальні фактори становлення і розвитку методики музичного навчання від античності до середньовіччя

Виникнення методики навчання музичного мистецтва відноситься до далеких часів древньогрецької цивілізації, коли музика органічно входила в громадське життя суспільства поруч з театром і танцями, а виконавська майстерність передавалась від учителя до учня, від батька до сина, від покоління до покоління. Музичне виховання починалося з дитинства, коли засвоювались пісні, – зазвичай побутові (робочі, весільні, похоронні), з яскраво вираженою декламацією, – складені вчителем або іншими відомими аедами, поступово засвоюючи окремі елементи музично-текстової імпровізації на основі обраного сюжету. Їхній спів супроводжувався інструментальною грою на формінксі (інструмент, струни якого натягувались на черепаший щит), а згодом кіфарі. До музичного навчання ставилися як до філософії, яка змалку вводить людину в життя, формуючи та виправляючи її характер.

Так, у різних містах виникали нові професійні школи навчання музики – кіфаристів (найбільш відома з них Терпандра, що була переможцем спартанських змагань 176 р. до н.е.) і авлетистів. Тут закладались певні правила та первинні основи методики музичного навчання. Найбільш типовим методичним засобом для цього періоду було навчання, засвоєння технічних прийомів шляхом заучування та виконання найпопулярніших мелодій релігійного та патріотичного характеру.

У цей період поширеним було також домашнє навчання гри на флейті, лірі та інших інструментах. Серед предметів, що використовувалися у музичному навчанні, – лінійка (ключ для настроювання

ЗМІСТ

1.	Сосницька Н.Л. Нова методологія та нова організація науки: співвідношення історії та сучасності	3
2.	Малафійк І.В. Система знань як результат суб'єкт-об'єктної взаємодії	6
3.	Поніманська Т.І. Розвивальне середовище як засіб гуманізації педагогічного процесу	12
4.	Свердлова Т.Г. Гуманістичні тенденції в системі освіти Японії: історія та сучасний стан	15
5.	Горопаха Н.М. Книга як засіб освіти у дошкільній дидактиці	21
6.	Янцур Л.А., Онишук І.А. Проблема інтересу до мистецької діяльності та його особливості у старших дошкільників	24
7.	Самсонюк Н.Ф. Проблема дитинства в курсі психолого-педагогічних дисциплін	27
8.	Маліновська Н.В. Проблеми сенсорного розвитку і виховання дітей у педагогічній спадщині С.Ф. Русової	29
9.	Трусова О.Л. Ігри-драматизації як засіб формування техніки спілкування старших дошкільників	32
10.	Козлюк О.А. Формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей старшого дошкільного віку	34
11.	Глінчук Ю.О. Особливості спілкування дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку в умовах кардіоревматологічного санаторію	37
12.	Меналюк Г.Ф. Особливості спілкування вихователя і дітей в процесі формування елементарних математичних уявлень	39
13.	Гуцан Л.А. Виховання в учнів молодшого шкільного віку позитивного ставлення до традицій і звичаїв українського народу	41
14.	Гоголь Н.В. Система роботи над текстом художнього твору у процесі формування у молодших школярів естетичної оцінки сприйнятого	45
15.	Середюк Л.А. Соціально – психологічний тренінг, як засіб створення нових виховуючих ситуацій у самовираженні старшокласників	49
16.	Бех М.І. Формування у старшокласників образу я-професіонал у системі „Загальноосвітній навчальний заклад-внз”53	
17.	Перенчук Т.Й. Підходи до формування співочих навичок у юних вокалістів	56
18.	Капустіна О.В. Підготовка школярів до професійного самовизначення за методикою С. Фукуями	59
19.	Мельник О.В. Форми та методи профконсультаційної роботи з старшокласниками у професійному навчальному закладі I та II ступеня акредитації	63
20.	Войтович І.С., Галатюк Ю.М. Розвиток креативних здібностей учнів у процесі навчання фізики	65
21.	Пальчевський С.С. “Міні-ермітаж” на уроках географії і його місце в сугестопедичній навчальній системі (досвід, технологія проведення)	69
22.	Мегем О.М. Внесок вітчизняних методистів у розвиток шкільної біологічної освіти в Україні (1948 – 1964 рр. XX ст.)	72
23.	Сергєєв О.В. , Тишук В.І. , Шаповалова Л.А. Конкурентоспроможність учителя: сутність і можливості формування у процесі професійної підготовки і діяльності	76
24.	Дичківська І.М. Проблема технологізації педагогічної освіти в історичній ретроспективі	80
25.	Яковенко Л.П. Ансамблеве музикування як важлива складова професійної підготовки майбутнього вчителя музики	83
26.	Димченко С.С. Формування творчого мислення як засіб розвитку самостійної роботи диригента	87
27.	Белешко Д.Т. Особливості професійної діяльності і підготовки вчителя математики	91
28.	Лавор О.Ф. Дидактичні аспекти педагогічної культури вчителя у творчій спадщині В.О. Сухомлинського	97
29.	Терлецький М., Ярмак Т. Фортепіано і його роль у процесі розвитку диригента духового оркестру	100
30.	Вакульчук М.В., Шолудько Н.Г. В.О. Сухомлинський про мистецтво слова педагога	105
31.	Савчук Л.М. Комп'ютерні ігрові технології у навчанні студентів вищих педагогічних навчальних закладів	108
32.	Федорова Н.В. Ділова гра як засіб гуманістичної взаємодії педагогів та студентів	110
33.	Филипчук М.С. Історико-соціальні фактори становлення і розвитку методики музичного навчання від античності до середньовіччя	113
34.	Будз М.М. Використання навичок антиципації у музично-професійному навчанні	115
35.	Горкуненко П.П. Організація навчально-дослідної роботи студентів педагогічного коледжу	117
36.	Янцур М.С. Підготовка майбутніх учителів і практичних психологів до розробки професіографічних матеріалів	121
37.	Мірошина Г.Г. Формування управлінських умінь керівників дошкільних закладів	128
38.	Джеджула О.М. Розв'язування графічних задач як засіб навчання моделюванню	130
39.	Мельник А.І. Характеристика факторів, які впливають на формування властивостей та якостей лляних тканин в процесі вивчення дисципліни “Товарознавство непродовольчих товарів”	133
40.	Дупак Н.В. Проблеми стандартизації у професійній освіті на сучасному етапі соціально-економічного розвитку	136
	Відомості про авторів.....	140